

Dansk Skoleforening
for Sydslesvig e.V.

LÆREPLAN FOR FAGET BILLEDKUNST

INDHOLD

Indledning	3
Skolens opgave	3
Læreplanernes opbygning	4
Tværgående temaer	5
Fagformål	8
Introduktion	8
Trinforløb for 1.-2. klassetrin	10
Billedfremstilling	10
Billedanalyse	11
Billedkommunikation	11
Trinforløb for 3.-4. klassetrin	12
Billedfremstilling	12
Billedanalyse	13
Billedkommunikation	13
Trinforløb for 5.-6. klassetrin	14
Billedfremstilling	14
Billedanalyse	15
Billedkommunikation	15
Trinforløb for 9./10. klassetrin.....	16
Billedfremstilling	16
Billedanalyse	17
Billedkommunikation	18
Sproglig udvikling	19
It og medier	20
Kulturforståelse	22
Fagteamets overordnede plan.....	23
Evaluerings	24
Obligatorisk evaluering: Prøver og prøvelignende bidrag	26
Kilder	27
Bilag.....	29
Pejlemærker for god undervisning.....	30
Center for Pædagogiks læreplansgrupper	31

INDLEDNING

Dansk Skoleforening for Sydslesvigs læreplaner er gældende for 1.-10. klasse. Læreplanerne er bindende for undervisningen og opfylder de faglige krav, som stilles i de officielle slesvig-holstenske læreplaner for grundskolen 1.-4. klassetrin og fællesskolen 5.-10. klassetrin, men ligger ellers i form og indhold så tæt op ad de danske læreplaner – forenkledede Fælles Mål – som muligt. Læreplanerne for fagene knytter an til det pædagogiske arbejde, som dagtilbuddet ud fra pædagogiske læreplaner er forpligtet på. Læreplanerne er derfor også på tværs af fagene en ledetråd for skolens pædagogiske arbejde fra vuggestue til gymnasium ved Skoleforeningen.

SKOLENS OPGAVER

Læreplanerne er i overensstemmelse med Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V.'s formålsparagraf¹ og skal sikre, at eleverne på de danske skoler tilegner sig viden om det danske mindretal i Sydslesvig og får mulighed for at vælge et eget tilhørsforhold til dette. Dansk Skoleforenings formålsparagraf og gældende lovgivning i vedtægterne beskriver endvidere visionen for vores skolevæsen og udstikker mål og idealer, som skal være ledende for skolens dagligdag:

- (1) Det er skolens opgave i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.
- (2) Skolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.
- (3) Skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk og tysk kultur og bidrage til forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og

pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele daglige liv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Det betyder, at skolen...

er et værdifuldt bidrag til barnets og den unges dannelse og derfor skal udvikle undervisnings- og læringsmiljøet, så det støtter eleverne i deres dannelsesproces. Dette gør skolen ved at give plads til forskellighed, hvor der aktivt skabes trivsel, læring og udvikling for alle børn og unge i skolen. Det er centralt for elevernes trivsel, alsidige udvikling og muligheder at opleve sig som værdifulde deltagere i sociale og faglige fællesskaber. Derfor skal skolens arbejde tilrettelægges på en måde, der tilgodeser mange forskellige behov og skaber deltagelsesmuligheder for alle. Et øget fokus på de enkeltes udfordringer og styrker er med til at fremme gensidig accept og respekt.

Børn og unge i Sydslesvig vokser op i en flersproget kontekst, hvor sproget i dagtilbud, skoler og fritidstilbud er dansk. På vestkysten spiller frisisk desuden en væsentlig rolle. Samtidig skal de dygtiggøres til at deltage i det tyske samfund og til at kunne begå sig i en globaliseret og digitaliseret verden. Målet er derfor at opnå så høj en sproglig kompetence som mulig, da sproget på mange måder er nøglen til den enkeltes læring. Derudover er det danske sprog også en særlig identitetsmarkør for barnet og den unge i det danske mindretal i Sydslesvig. Den sprogdidaktiske opgave er derfor central i alle fag.

Ud over tilegnelsen af faglige kompetencer skal undervisningen i alle fag således bidrage til, at eleverne udvikler personlige kompetencer samt overordnede lærings-, social- og sprogkompetencer. Den løbende udvikling af disse overordnede kompetencer gør det i stigende grad muligt for eleverne at planlægge, analysere og evaluere deres egne læringsprocesser.

Skolerne er dannelses- og uddannelsesinstitutioner for det danske mindretal i Sydslesvig og for de med mindretallet samarbejdende frisere. De danske skoler har deres forankring i nationale, kulturelle, miljøbevidste og demokratiske

1 Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V. vedtaget af Fællesrådet den 24. februar 2011 § 3.

værdier. Skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk, tysk og frisisk kultur, ligesom den skal skabe rammer for, at eleverne kan udvikle nysgerrighed og forståelse for værdien af kulturel mangfoldighed, forståelse for vigtigheden af at tage ansvar for et bæredygtigt miljø samt aktivt medborgerskab. Sammen med mindretalsdimensionen, herunder forholdet mellem mindretal og flertal, er disse værdier og emner derfor tilgodeset i form af obligatoriske emner i fagene, ligesom de også indgår i de tværgående temaer, således at eleverne kan forholde sig til mindretalene i det dansk-tyske grænseland.

Undervisningen er det centrale sted...

hvor skolen omsætter sin dannelses- og uddannelsesopgave. Skolens undervisningsbegreb er meget bredt og går længere end den traditionelle opdeling i fag og lektioner. Den gode undervisning er overordnet den, som planlægges, gennemføres og evalueres af læreren i tæt samarbejde med teamet med udgangspunkt i en feedback- og evalueringskultur mellem elev og lærer. Den gode undervisning er endvidere varieret og differentieret i forhold til elevernes forskellige forudsætninger og erfaringsviden og er præget af en tydelig retning, struktur og forventninger. Se endvidere bilag 1 med Undervisningsministeriets 12 pejlemærker for god undervisning.

Frisisk på vestkysten

Skoleforeningen tilbyder frisiskaktiviteter under den frivillige undervisning på skolerne på vestkysten. For eleverne på Risum Skole/Risem Schölj gælder det, at de modtager undervisning, så dansk og frisisk er ligestillede sprog. Det betyder, at Skoleforeningens læreplaner for elever fra Risum Skole/Risem Schölj skal suppleres og reflekteres med mål for fagene.

LÆREPLANERNES OPBYGNING

Læreplanerne består af en beskrivelse af det enkelte fags formål, en kort introduktion til faget, en matrix over fagets kompetenceområder og kompetencemål med tilhørende uddybende beskrivelse samt vejledning for faget. Endvidere er der fire tværgående temaer: Sproglig udvikling, it og medier, innovation og entreprenørskab samt kulturforståelse.

Kompetencemål

Læreplanerne består af fagets centrale kompetenceområder,² der er ens for alle trinforløb, med tilhørende overordnede kompetencemål, der beskriver, hvad eleverne skal kunne på fagenes gældende trin. Kompetencemålene skal danne grundlag for lærerens planlægning af undervisningen samt dialog med skolens medarbejdere, forældre og elever om elevens læring.

De overordnede kompetencemål er bygget op af indtil seks **færdigheds- og vidensområder**. Færdigheds- og vidensområderne er konkrete mål, der beskriver de færdigheder og den viden, eleverne skal tilegne sig frem mod kompetencemålet. Færdigheds- og vidensområderne sikrer en systematik mellem det, eleverne skal kunne, og undervisningens indhold.

I lighed med de Forenklede Fælles Mål i Danmark gælder, at både kompetence-, færdigheds- og vidensmål er mål over middel. Det er således fælles mål for alle, men det forventes ikke, at alle elever opfylder målene til fulde. Hermed adskiller vores mål sig fra de slesvig-holstenske læreplaner, der opererer med mindstekrav til elevernes læring.

Målene er opstillet i **faser**, som tydeliggør den udvikling, eleverne skal igennem i trinforløbet i faget. Faserne er ikke knyttet til bestemte klasse-trin. Det er op til læreren at tilrettelægge undervisningen inden for et trinforløb.

Målene og undervisningen tilgodeser de forskellige kravniveauer i forhold til de afslutningsmuligheder, der er i fællesskolen. Alle elever skal dog uanset forventet afslutningsniveau undervises og vurderes på de tre taksonomiske niveauer: I reproduktion, II anvendelse og reorganisering og III vurdering, perspektivering og refleksion.³

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer, men skal samtidig også forholde sig til skolens og fagets overordnede formål.

2 I faget matematik består læreplanen af fagets centrale stofområder.

3 Begreberne kan variere lidt i de enkelte fag.

Opmærksomhedspunkter

I læreplanerne for dansk og matematik er der indført opmærksomhedspunkter inden for kerneområder. Det er områder, som er grundlæggende for, at eleverne kan følge med i alle fag.

Opmærksomhedspunkterne beskriver det forventede minimumskrav inden for målene, der er nødvendigt for, at eleven kan følge med i undervisningen. Hvis en elev ikke når det niveau, der er beskrevet i opmærksomhedspunktet, er læreren forpligtet til gå i dialog med skolelederen og skolens ressourcepersoner om, hvordan eleven kan hjælpes. Nogle af opmærksomhedspunkterne indgår i Dansk Skoleforening for Sydslesvigs Fælles Evaluering.

TVÆRGÅENDE TEMAER

Der er fire tværgående temaer i læreplanerne, som skal integreres i undervisningen: **sproglig udvikling, it og medier, innovation og entreprenørskab** samt **kulturforståelse**. Temaerne er indarbejdet i fagenes læreplaner.

Sproglig udvikling

Mål for sproglig udvikling er indarbejdet i målene for fagene og er uddybet i Mål for Sprog og Læsning. Sprogarbejdet i skolen tager udgangspunkt i de særlige sproglige forhold, som fx den flersprogede kontekst, som eleverne i mindretallets skolevæsen i Sydslesvig naturligt befinder sig i. Eleverne skal udvikle strategier til udvikling af begreber og ordforråd, så deres sprogkundskaber ikke bliver en hindring for den faglige læring. Det er grundlæggende for sprogarbejdet i hele skoleforløbet, at der tages udgangspunkt i de fire sprogfærdigheder: lytte, samtale, læse og skrive. Sprog skabes i mange sammenhænge, og for at styrke elevernes kommunikative kompetence inddrages og veksles der mellem de fire sprogfærdigheder i undervisningen.

It og medier

It- og mediekompetencer bliver stadig mere centrale i samfundet – og derfor også i skolen. Eleverne skal kunne anvende it og forstå medierne og deres indflydelse på samfundet for derigennem at opnå kompetence til at kunne reflektere over egen brug af de sociale medier og til at opnå egne og fælles mål gennem medierne.

It- og mediekompetencer og evnen til at ajourføre dem er således væsentlige forudsætninger for, at man som borger kan tage aktivt del i et medialiseret og digitaliseret samfund.

I undervisningsforløb, hvor it og medier indgår, skal eleverne opnå og anvende en række digitale kompetencer under hensyntagen til skolens it-mæssige rammebetingelser.

Eleverne kan i løbet af et undervisningsforløb indtage forskellige positioner. I det tværgående tema it og medier opereres der med fire positioner:

- Eleven som kritisk undersøger
- Eleven som analyserende modtager
- Eleven som målrettet og kreativ producent
- Eleven som ansvarlig deltager.

I praksis er der tale om flydende grænser, men de fire elevpositioner beskriver og afgrænser nogle særlige kendetegn for elevernes læreprocesser.

Innovation og entreprenørskab

I det tværgående tema innovation og entreprenørskab skal eleverne udvikle innovative og entreprenante kompetencer, så de kan anvende deres personlige, faglige og sociale ressourcer, uanset om de vil påvirke deres eget liv, deltage aktivt i samfundet eller starte aktiviteter eller virksomheder.

Innovation og entreprenørskab er orienteret mod varierede og praksisorienterede undervisningsformer. Innovation og entreprenørskab kan indgå som integrerede dele af fagundervisningens indhold og form eller udmøntes i procesorienterede undervisningsforløb, der er karakteriseret ved processen fra ide til handling og realisering samt elevernes arbejde med viden i praksis. Der er således fokus på elevernes kompetencer til at skabe, udvikle og handle samt evne til at organisere, kommunikere og samarbejde.

Målet er at motivere eleverne til at indgå i samfundet som aktive medborgere, iværksættere og innovative medarbejdere. Samtidig skal eleverne gives forudsætninger for at håndtere de udfordringer og udnytte de muligheder, der er forbundet med at være individ i en foranderlig verden.

Kulturforståelse

Kulturforståelse er et tværgående tema og den grundlæggende dannelseshorisont, som Skoleforeningens vedtægter forpligter vores dagtilbud og skoler på. Skolens almindelige virksomhed og omdrejningspunkt i mindretallets hverdagsliv danner det naturlige fundament for dette tværgående tema og byder på særlige muligheder.

Temaet kulturforståelse lægger vægt på at videreudvikle elevernes kulturelle viden, forståelse og bevidsthed i et fordomsfrit læringsrum. Eleverne skal gennem arbejde med temaet opnå reflekteret indsigt i deres egen og andres kulturelle baggrund og herved sættes i stand til at anvende et komplekst og dynamisk kulturbegreb.

Eleverne skal få mulighed for at reflektere over deres egen virkelighed i relation til deres omverden. Temaet skal stimulere elevernes interesse for og evne til at stille spørgsmål til det danske mindretals selvforståelse for at nå forståelse for kulturelle fællesskaber, herunder især kulturelle mindretals betydning og vilkår lokalt, regionalt og internationalt.

Det tværgående tema kulturforståelse skal således fremme elevernes alsidige udvikling samt forbedre deres kulturelle kompetencer på forskellige niveauer. Eleverne skal både udvikle forståelse for kulturel kompleksitet og lære at gå i fordomsfri interkulturel dialog med andre (interkulturel kompetence). Eleverne skal endvidere få indsigt i, at kulturer er bundet sammen relationelt, påvirker hinanden gensidigt og er i stand til at komplementere hinanden og skabe nye transkulturelle fællesskaber (transkulturel kompetence).

Det tværgående tema kulturforståelse tager udgangspunkt i den præmis, at eleverne i Sydslesvig

vokser op i en flerkulturel kontekst med en skolehverdag i et mindretal omgivet af en flertalskultur. Temaet skal klæde eleverne på til at udvikle et reflekteret kulturelt ståsted og forberede dem på at blive medborgere i det lokale samfund, de lever i, samt verdensborgere i en globaliseret virkelighed.

Nøglen til denne begrebshorisont er elevernes egen sydslesvigske dagligdag præget af først og fremmest dansk, tysk, frisisk, plattysk og i stigende grad også engelsk samt andre sprog og kulturer.

Det frisiske mindretal er ligesom det danske mindretal og tyske flertal en del af Sydslesvig. For at eleverne skal kunne begå sig i det omgivende samfund, skal de således også stifte bekendtskab med frisisk sprog og kultur samt det frisiske mindretals vilkår.

Der er fokus på elevernes nysgerrighed på egne rødder og forståelse for andres. Temaet skal sådan fremme elevernes kritisk-analytiske sans og styrke deres evner til at interagere i komplekse kulturelle sammenhænge samt udvikle deres kompetencer til at skabe, udvikle og handle med kulturel bevidsthed.

Det tværgående tema tager højde for den særlige situation i mindretallets skoler, der gør alle aktører i skolevæsenet til naturlige kulturambassadører. Elevernes løbende fordybelse i processer, der udvikler deres kulturforståelse, er centralt i alle fag og lægger sig op ad temaerne sproglig udvikling og innovation og entreprenørskab.

Det handler om at italesætte og perspektivere kulturdimensionen i alle fag.

Begrebsafklaring

Entrepenørskab: Entrepenørskab er, når der bliver handlet på muligheder og gode idéer, og disse bliver omsat til værdi for andre. Den værdi, der skabes, kan være af økonomisk, kulturel eller social art.⁴

Viden: omfatter både viden om et emne og forståelse, dvs., om man er i stand til at sætte sin viden i sammenhæng og forklare den for andre. Kan være både om teori og praksis.

Færdigheder: omfatter brug af tilegnet viden til at gøre eller udføre opgaver og opgaveløsning. Kan være praktiske, kognitive, kreative eller kommunikative færdigheder.

Kompetencer: omfatter evnen til at anvende viden og færdigheder (personligt, socialt og meto- disk) i en given kontekst og/eller ny sammenhæng samt reflektere over opgaveløsningen.

Trinforløb: Hele skoleforløbet 1.-10. klasse er inddelt i fem trinforløb: 1-2. kl., 3-4. kl., 5-6. kl. 7-9. kl. og 10 kl. eller 7.-10. kl. (musik og billedkunst 9.-10. kl.).

Faser: Færdigheds- og vidensområderne er opdelt i faser, der viser den faglige progression hen til at kunne opfylde kompetencemålet. Faserne svarer til antal klassestrin. Faserne behøver dog ikke at følge klassestrinnet, og man kan godt arbejde med mere en én fase af gangen.

Kompetenceområde	Kompetencemål	Faser		
Læsning	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge		Finde tekst	
		1.	Eleven vurderer relevansen af søgeresultater på søgeresultatsider	Eleven har viden om søgemetoder og læsestrategier
		2.	Eleven kan gennemføre en billed- og fuldtekstsøgning	Eleven har viden om teknikker til billed- og fuldtekstsøgning

4 Definition fra Fonden for Entreprenørskab:

<http://www.ffe-ye.dk/undervisning/videregaende-uddannelser/entreprenoerskab>

FAGFORMÅL

Eleverne skal i faget billedkunst udvikle kompetencer til at producere, reflektere over og kommunikere om billeder. Eleverne skal blive i stand til at iagttage, reflektere og bruge billedsprog i kommunikative og innovative processer.

Stk. 2. Eleverne skal i arbejdet med plane, rumlige og digitale billeder tilegne sig færdigheder i og viden om kunst, medier og andre visuelle udtryks- og kommunikationsformer som grundlag for at udtrykke sig gennem billeder og andre visuelle former. De tre billedformer tematiseres i et afbalanceret forhold.

Stk. 3. Eleverne skal som deltagere i og medskabere af kultur og som del af deres kreative udvikling og æstetiske dannelse fremme deres kundskaber om kunstens og mediekulturens billedformer, som de fremstår i det sydslesvigske lokalsamfund og de europæiske og globale kulturer. Faget billedkunst skal medvirke til, at eleverne oplever og reflekterer over kunstens rolle i en kulturel og samfundsmæssig sammenhæng.

INTRODUKTION

Faget billedkunst er et obligatorisk fag i Dansk Skoleforening for Sydslesvig fra 1. til 6. klasse og er opdelt i tre trinforløb: **1.-2. klasse, 3.-4. klasse og 5.-6. klasse.** Endvidere er billedkunst sammen med musik obligatorisk valgfag i **9. og 10. klasse.**

I faget billedkunst dækker ordet billeder over menneskeskabte visuelle forekomster: tegninger, modeller, malerier, fotos, internettet, layout, skulpturer, arkitektur og vores visuelle omgivelser fra (præ-)historisk perspektiv og frem til nutidens komplekse digitale mediekultur.

Faget billedkunst forbereder eleverne til at kunne deltage i de visuelle kulturer, der omgiver og præger dem og har indflydelse på dem. Elevernes stigende (for)brug af digitale billedmedier gør det nødvendigt at tilegne sig almindelige kompetencer i at kunne kode og afkode visuelle udtryk. Arbejdet med billedsproget indgår som en del af elevernes personlige og sociale udvikling og har derfor bl. a. stor betydning for deres identitetsdannelse.

Læreplanen omfatter tre kompetenceområder:

- **Billedfremstilling** – at skabe og udvikle
- **Billedanalyse** – at analysere og reflektere

- **Billedkommunikation** – at opleve og formidle

Der tages udgangspunkt i emner og temaer, der er af betydning for eleverne og samfundet. Der arbejdes med skiftende skildringsformer, der er karakteriseret ved forskellige måder at opleve og udtrykke sig på. I billedkunst vælges forskellige materialer, værktøjer og teknikker i relation til billedets indhold og elevernes forudsætninger og udvikling. Der arbejdes hen imod, at eleverne gennem det praktiske arbejde opnår solide erfaringer med billedsprogets, materialernes og teknikernes muligheder.

Undervisningen er karakteriseret ved, at eleverne får lejlighed til at opleve, udforske og fremstille med alle sanser.

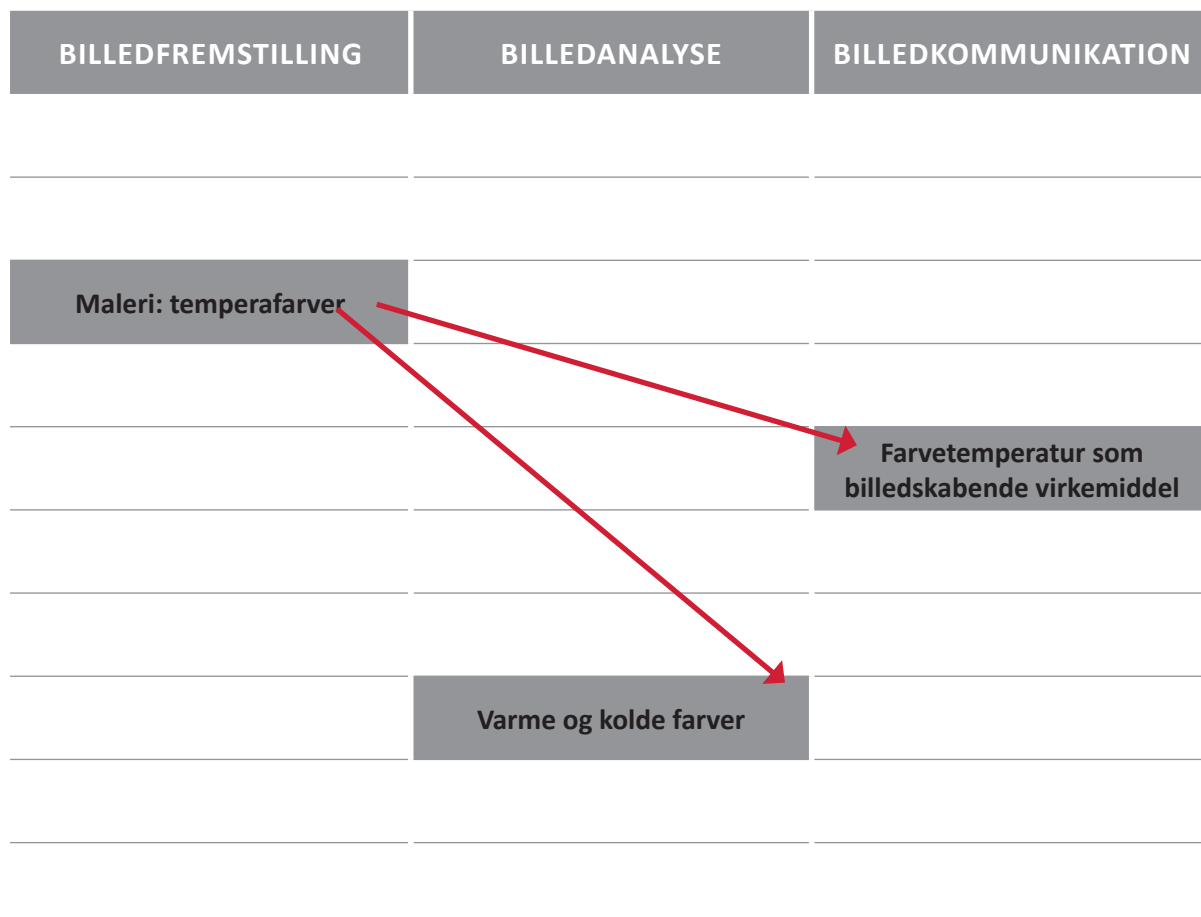
Faget billedkunst åbner muligheden for, at eleven lærer at producere og analysere billeder (plane billeder, rumlige billeder og digitale billeder). Eleverne skal blive i stand til at iagttage, reflektere, bruge og forstå billedsprog som et kommunikations- og udtryksmiddel. Billedkunst er et praktisk-musisk fag, som inddrager alle sanser, hvor eleverne giver visuelt udtryk for fantasi, oplevelser, holdninger, følelser og deres oplevelse af andres værker, ligesom eleverne deltager

i en kommunikationsproces, som initieres ved hjælp af kunstneriske tilgange. Eleven opnår en erkendelse af sig selv og en forståelse af omverdenen som en del af deres personlige udvikling.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer. Læreplanen

beskriver undervisningens progression i fagets trinforløb og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning.

Det er væsentligt, at der i det enkelte undervisningsforløb arbejdes med færdigheds- og vidensmål på tværs af kompetenceområderne, så alle kompetenceområder tilgodeses ligeligt:

Som eksemplet viser, kombineres elementer fra alle tre kompetenceområder i et samlet forløb.

Det skal endvidere tilstræbes, at undervisningen tilrettelægges, så den vekselvirker mellem den enkeltfaglige fordybelse og det tværfaglige arbejde.

Det skal sikres, at eleverne løbende tilegner sig fagbegreberne på både dansk og tysk.

Læs mere i vejledningen for faget billedkunst.

Følgende er en uddybende beskrivelse af målene i fagets matrix – se særskilt bilag.

TRINFORLØB FOR 1.-2. KLASSETRIN

Eleverne arbejder i dette trinforløb med billeder på basis af egen og fælles oplevelse, samtale, undersøgelser og erfaringer i de nære omgivelser. Det praktiske arbejde kan udføres både individuelt og i samarbejde med andre.

Fokus ligger på, at eleverne lærer de grundlæggende færdigheder i faget og udvikler deres billedsprog. Dette opnås gennem forløb, hvor eleverne undersøger, eksperimenterer og afprøver fagets mange muligheder i forhold til en given opgavestilling. I alle områder arbejder eleverne med at give udtryk for oplevelser, forestillinger, følelser og tanker.

Eleverne lærer at producere egne billeder og samtale om billeder fra den verden, som omgiver eleverne. De dygtiggør sig i at kommunikere med og om billeder. Billedsamtalen kan anvendes som

udgangspunkt for billedfortællinger og selvstændigt billedarbejde.

I starten stilles skarpt på elevernes umiddelbare oplevelser af billeder, men efterhånden kan læreren tematisere forskellige elementer i billedet, og eleverne indføres efterhånden i fagterminologien.

Derudover opbygger eleverne et fagspecifikt ordforråd med henblik på redskaber og værktøjer, der indgår i undervisningen. Disse sproglige processer er en central bestanddel af billedkunstundervisningen i de efterfølgende forløb samt valgfagsundervisningen på de efterfølgende klassetrin.

Eleverne skal arbejde med at udstille egne produktioner – dertil hører også, at fremstille skilte med titler og korte forklaringer til egne værker.

BILLEDFREMSTILLING

Kompetenceområdet **billedfremstilling** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Tegning og grafik** fokuserer på at udvikle elevernes tegnefærdigheder og arbejde med enkle trykteknikker.
- **Maleri og collage** er centreret omkring elevernes arbejde med billedkomposition og farver.
- **Skulptur og arkitektur** fokuserer på at udvikle elevernes forståelse af rumlig form.

Tegning og grafik

Eleverne arbejder med tegneopgaver, der udfordrer deres evne til at skildre idéer og oplevelser. De lærer at tegne med mange forskellige redskaber (blyant, farvekridt, akrylfarver m.m.) og at arbejde med enkle trykformer. Eleverne skal kunne arbejde med tegning som skitsearbejde forud for andre udtryksformer.

Maleri og collage

Eleverne skal samle viden om farveblandinger gennem praktisk og eksperimenterende male-

arbejde og teoretisk viden om grundfarver og sekundærfarver. Eleverne skal vælge penselstørrelse og -type i forhold til det valgte motiv. I arbejdet med collager skal eleverne lære at anvende og kombinere flere materialer i ét produkt.

Skulptur og arkitektur

Eleverne skal arbejde med rumlige billeder, idet de lærer at omsætte en given opgave med forskellige materialer. Materialerne vælges passende til opgaven (saltdej, modellervoks, ler, papmaché, ostevoks m.m.).

BILLEDANALYSE

Kompetenceområdet **billedanalyse** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Billedgenrer** er centreret omkring elevernes arbejde med forskellige motivgrupper.
- **Billedkomposition** fokuserer på elevernes viden om billedelementer og billedopbygning.
- **Billedfunktion** tager sit udgangspunkt i elevernes arbejde med at aflæse visuelle tegn og vurdere billeder i deres kontekst.
- **Analyse** er centreret omkring elevernes arbejde med at undersøge væsentlige elementer for at forstå et konkret billede.

Billedgenrer

Eleverne skal arbejde med tilordne billeder i forskellige motivgrupper. De skal lære at benævne forskelle imellem billederne og deres særtræk. Motivgrupperne er bl.a. portrætter, landskaber, familiebilleder, bygninger og skibe. Senere anvendes fx abstrakte billeder, varme og kolde billeder, mærkelige og fantasifulde billeder samt uhyggelige billeder.

Billedkomposition

Eleverne skal sætte ord på det, de har fremstillet i forhold til en given opgave. Eleverne skal lære at bruge enkle, relevante fagbegreber i billedsamtaler, herunder beskrivelse af for- og baggrund. De kan forholde sig til størrelsesforhold mellem figurer og overlapninger, der antyder, hvor langt de er væk, og hvor figurerne befinder sig i forhold til hinanden.

Billedfunktion

Eleverne lærer om forskellige billedtyper i deres nære omgivelser samt deres funktioner (fx vejskilte, trafiklys, logoer, tegn og ikoner fra nettet). Eleverne skal lære, hvordan farver og former bruges til at fremme billedets funktion.

Analyse

Eleverne lærer at undersøge billeders bestanddele. Eleverne arbejder med forskellige slags billeder og skal forholde sig til væsentlige informationer i udvalgte billeder. Eleverne skal benævne disse elementer for forståelsen af et konkret billede. Elementerne kan være materialet, opmærksomhedspunkter i billedet eller brug af lys.

BILLEDKOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **billedkommunikation** omfatter ét færdigheds- og vidensområde:

- **Udstilling** fokuserer på evaluering og præsentation af egne og andres billeder.

Udstilling

Eleverne lærer, at udstille billeder på mange måder: som kunstudstilling, installation i lokalområdet og som digitale præsentationer. Eleverne læ-

rer, at en udstilling skal planlægges: opbygning, egen og andres fremlæggelse samt samarbejdet om egne og andres værker.

TRINFORLØB FOR 3.-4. KLASSETRIN

Eleverne arbejder i dette trinforløb med at videreføre og udbygge deres billedsproglige færdigheder. Eleverne udbygger også deres kendskab til billedkulturer – også i form af museums- og udstillingsbesøg – med at udtrykke sig visuelt i et bredt udsnit af de eksisterende udtryksformer. Billedarbejdet tager fortsat udgangspunkt i aktuelle emner.

I arbejdsprocessen indgår skitser, teknikker, værktøjer og forskellige skildringsformer. Skildringsformerne kan være fantasi og forestilling, iagttagelse, form og struktur. Hovedvægten

lægges på, at eleverne lærer at udtrykke sig i en tilsigtet form, og at de kan føre en samtale om deres billedarbejde, herunder forholde sig til, hvad billederne handler om, og hvem der skal se og bruge billederne.

I arbejdet med billedanalyse fokuseres på elevernes tilegnelse af faglige begreber og sproglige muligheder, som skal anvendes i billedsamtaler. I eget billedarbejde skal eleverne kunne anvende billedsamtalen til at justere billedkomposition og indhold i forhold til billedets funktion.

BILLEDFREMSTILLING

Kompetenceområdet **billedfremstilling** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Tegning og grafik** fokuserer på elevernes arbejde med grafiske udtryk.
- **Maleri og collage** fokuserer på at udvikle elevernes billedudtryk vha. farver, og der tages udgangspunkt i emner.
- **Skulptur og arkitektur** fokuserer på elevernes arbejde med rumlige udtryk.
- **Digitale billeder** er centreret om elevernes fremstilling af digitale billeder.

Tegning og grafik

Tegning bruges til skitser og udkast og som selvstændigt udtryk. Eleverne skal lære at tegne ud fra iagttagelser og at anvende forskellige tegneteknikker (fx konturtegning, bevægelsestegning, skravering, modelleret tegning). Eleverne producerer grafiske udtryk vha. tegning og grafiske teknikker. Der arbejdes fx med linoleumssnit eller radering i plastplader eller tegnetryk. I det grafiske arbejde arbejdes der med lys og form i fladen ved brug af varierende skæremåder, skravering o. l.

Maleri og collage

Eleverne skal arbejde med egne billedprojekter. De skal begrunde deres valg af materialer og værktøjer i forhold til intentionen med billedarbejdet. Eleverne eksperimenterer med grundfarverne. De skal kunne inddrage digitale værktøjer (digtalkamera, mobil, bærbar) i de billedskabende processer. Eleverne skal lære at fremstille en collage og inddrage deres viden om farver,

komposition og vægtning af billedelementer samt billedlag.

Skulptur og arkitektur

Eleverne skal lære at fremstille et rumligt billede, som ikke nødvendigvis skal have en praktisk funktion, men en æstetisk betydning. Eleverne skal lære, at arkitekturen er forandring af lokalområdet, og rammen for sociale begivenheder, eftertanke og et krav om bæredygtighed. De skal kunne lave et udkast, skitsere og eksperimenterer med modeller, dioramaer, installationer og tableauer.

Digitale billeder

Eleverne skal lære at anvende et digitalt kamera og fremstille egne billeder samt egnede billeder fra nettet. Eleverne skal lære at arbejde med tegne- og maleværktøjer i et egnet billedbehandlingsprogram. Eleverne skal lære at gemme billederne digitalt.

BILLEDANALYSE

Kompetenceområdet **billedanalyse** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Billedgenrer** omhandler elevernes kendskab til billedkategoriers fællestræk i forhold til stilarter og -elementer.
- **Billedkomposition** fokuserer på elevernes viden om faglige begreber i et billedes opbygning.
- **Billedfunktion** tager sit udgangspunkt i, hvordan et billede kan ændre betydning alt efter konteksten.
- **Analyse** er centreret omkring elevernes færdighed i at aflæse centrale informationer i billedet.

Billedgenrer

Eleverne skal lære at forholde sig til centrale udvalgte perioder i kunsthistorien og kunne tilordne udvalgte billeder. Eleverne skal lære at forholde sig til nutidens visuelle kulturer, hvoraf de digitale medier er en væsentlig bestanddel. De skal lære at færdes på internettet med udgangspunkt i de gældende etiske regler og normer for brug af it-udstyr.

Billedkomposition

Eleverne skal lære at inddrage relevante fagbegreber i billedanalyser. Eleverne skal lære at forholde sig til og samtale om bestemte billedelementer, herunder farvevalg (farvernes virkning og betydning i forskellige kulturelle sammenhænge), synsvinkler (betragterens blik i forhold til motivet) og billedrytme (bevægelse i billedet).

Billedfunktion

Eleverne skal lære, at billedernes betydning og funktion er knyttet sammen. Et billede kan ses og tolkes fra forskellige optikker og påvirke betragterens opfattelse af indhold og betydning. Eleverne skal lære konventionelle billedsymboler at kende såsom nationalflag og logoer.

Analyse

Eleverne skal forholde sig til udvalgte værker: Hvordan griber elementer i billedværket ind i hinanden? Eleverne skal kunne skelne mellem kunstnerens intention, billedskabende muligheder samt funktionen og betragterens forskellige fortolkninger (reception) især med henblik på visuelle symboler. Der skal bruges et egnet fagsprog og teknikker til at notere iagttagelserne.

BILLEDKOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **billedkommunikation** omfatter ét færdigheds- og vidensområde:

- **Udstilling** fokuserer på at lave udstillinger, der er meningsfulde for modtagerne.

Udstilling

Eleverne skal lære at planlægge og gennemføre en udstilling af egne og andres værker i en konkret og digital præsentation. Eleverne skal kunne

skelne mellem intention, funktion og reception. Eleverne skal kunne layoute egnede ledsagende tekster, som understøtter betragteren i forbindelse med udstillingen.

TRINFORLØB FOR 5.-6. KLASSETRIN

Eleverne arbejder i dette trinforløb med at videreføre og udbygge deres billedsproglige og fagsproglige færdigheder. Eleverne udbygger også deres kendskab til billedkulturer – også i form af museums- og udstillingsbesøg – og arbejder med at udtrykke sig visuelt i et bredt udsnit af de eksisterende udtryksformer. Billedarbejdet tager fortsat udgangspunkt i aktuelle emner, men det kunsthistoriske og billedkulturelle aspekt tilgodeses i form af udvalgte eksempler.

Arbejdsprocessen i forbindelse med eget billedarbejde tager udgangspunkt i skitser, teknikker og værktøjer med vægt på tematisering, som kendetegnes ved en tiltagende grad af refleksion. I arbejdet med billedgenrer fokuseres på, at eleverne lærer at udtrykke sig i en tilsigtet form, og at de kan føre en samtale om kulturelle normer og værdier i billedkulturen.

BILLEDFREMSTILLING

Kompetenceområdet **billedfremstilling** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Tegning og grafik** fokuserer på elevernes arbejde med grafiske udtryk og iscenesættelse af stemning.
- **Maleri og collage** fokuserer på at udvikle elevernes billedudtryk vha. farver, der tages udgangspunkt i individuelle produkter.
- **Skulptur og arkitektur** fokuserer på elevernes arbejde med rumlige udtryk.
- **Digitale billeder** fokuserer på at udvikle elevernes beherskelse af digitale mediers billedskabende muligheder.

Tegning og grafik

Eleverne skal lære at fremstille skitser og detaljerede billeder på baggrund af individuelle ideer, følelser, holdninger og ved direkte iagttagelser i nærmiljøet. Eleverne udvider kendskabet til forskellige tegneteknikker og redskaber og lærer at omsætte billedidéer, idet de anvender tegneteknikker til at udtrykke lys, skygge, bevægelse og dybde i billedet.

Eleverne lærer forskellen mellem tre trykteknikker (høj-, plan- og dybtryk) og er i stand til at fremstille trykgrafiske produkter.

Maleri og collage

Eleverne skal lære at eksperimentere med teknikker, materialer og værktøj. Eleverne tager udgangspunkt i anvendelsen af farvens virkemidler til at skabe kontrast, dybde og stemning i billeder og inddrager deres viden om farvelæren (primær-, sekundærfarver og elementærkontrast).

Eleverne lærer at arbejde med komposition i billedfladen, herunder størrelsesforhold og

placering. Arbejdet med collage og assemblage overlapper med det rumlige arbejde.

Skulptur og arkitektur

Eleverne skal lære at anvende skulpturmetoder som udhugning og plastiske metoder som modellering og sammenføjning. Eleverne tager udgangspunkt i planlægning af arbejdsprocessen samt forudgående skitser af produktet.

Eleverne lærer at arbejde med design, installationkunst og arkitektur, herunder fremstilling af skitser, som realiseres i enkle modeller (bygninger, brugsgenstande og produkter uden konkrete funktioner).

Digitale billeder

Eleverne skal lære at arbejde med digitale billeder ved at eksperimentere med værktøjer og grundlæggende muligheder i de programmer, der stilles til rådighed. Udgangspunktet – bl.a. egne billeder – forandres, ligesom detaljer/elementer fremhæves eller manipuleres i en billedskabende proces.

Eleverne skal lære at

- udtrykke sig i forskellige former for digitale billeder, herunder animationer og video
- anvende male og billedbehandlingsprogrammer
- bruge klippe- og kopieringsværktøjer samt manipulering af størrelse og farve.

BILLEDANALYSE

Kompetenceområdet **billedanalyse** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Billedgenrer** omhandler elevernes kendskab til billedkategoriers fællestræk.
- **Billedkomposition** fokuserer på elevernes viden om faglige begreber i et billedes opbygning.
- **Billedfunktion** tager sit udgangspunkt i, hvordan et billede kan ændre betydning alt efter konteksten.
- **Analyse** er centreret omkring elevernes viden om, at billedprodukter bygger på forskellige udtryksmåder.

Billedgenrer

Eleverne skal lære at hente inspiration i den visuelle kultur og billedkunst i (fag-)litteraturen, museer og udstillinger samt ressourcer på nettet og i medierne for at fokusere på billedgenrer og de genretypiske stilelementer. Eleverne skal lære at anvende relevante fagbegreber i detaljerede billedanalyser.

Billedkomposition

Eleverne skal lære at reflektere over balance og rytme i et billede, herunder fx. synsvinklernes (frø-, normal- og fugleperspektiv) betydning i et billede og farvernes samspil i et konkret billedværk og i en given kulturel kontekst.

Billedfunktion

Eleverne skal lære at undersøge et billede og redegøre for billedsymbolernes betydning. Fokus ligger ikke kun på de egentlige symboler, men også den betydning, der ligger i fx ansigtsudtryk, bevægelser, gestik, attituder, placering, størrelsesforhold, kontakt, særlig farveanvendelse og anvendelse af lys/skygge. Eleverne skal lære at analysere billeders funktion i en given kontekst.

Analyse

Eleverne skal kunne redegøre for udvalgte værkers kommunikative funktion (budskabet). Eleverne lærer at bruge bl.a. mindmap og stikord som notatteknik i analysen og kan formidle det på et sprogligt niveau, som bygger på et relativt præcist fagligt ordforråd.

BILDEKommunikation

Kompetenceområdet **billedkommunikation** omfatter ét færdigheds- og vidensområde:

- **Udstilling** fokuserer på, at eleverne visualiserer egne ideer og betydninger i udstillinger, der er meningsfulde for modtagerne.

Udstilling

Eleverne fokuserer på at bidrage med egne produkter til materielle og digitale udstillinger. Udstillingerne planlægges og omsættes i tiltagende grad i elevregi. Eleverne lærer, at deres visuelle

produkter i en udstilling indgår i et kulturprojekt, som afspejler kulturelle normer og værdier, og at deres billeder har en kommunikativ funktion (budskab).

TRINFORLØB FOR 9./10. KLASSETRIN

Eleverne arbejder i dette trinforløb med at videreføre og udbygge deres billedsproglige færdigheder. Endvidere udbygger eleverne deres kendskab til billedkulturer – også i form af museums- og udstillingsbesøg – og arbejder med at udtrykke sig visuelt i et bredt udsnit af de eksisterende udtryksformer. Billedarbejdet tager udgangspunkt i aktuelle emner og selvvalgte, individuelle emner. Elevernes individuelle billedproduktioner og mundtlige bidrag er kendetegnet ved i stigende grad at være reflekterende, differentierede og detaljerede.

I kompetenceområdet billedfremstilling er færdigheds- og vidensområderne nu suppleret med delasperterne kommunikationsdesign (plane og digitale billeder) og produktdesign (rumlige billeder), der kan overløbe hinanden i de respektive færdigheds- og vidensområder. Begge delasperter har fokus på målgruppens forventninger og holdninger. Når disse skal holdes op imod elevernes egne intentioner, udløses en eksperimenterende proces med mange mulige løsninger.

BILLEDFREMSTILLING

Kompetenceområdet **billedfremstilling** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Tegning, grafik og kommunikationsdesign** fokuserer på elevernes arbejde med grafiske udtryk.
- **Maleri, collage og kommunikationsdesign** fokuserer på at udvikle elevernes billedudtryk vha. farver, og der tages udgangspunkt i aktuelle og selvvalgte emner.
- **Skulptur, arkitektur og produktdesign** fokuserer på elevernes arbejde med rumlige udtryk.
- **Digitale billeder og kommunikationsdesign** fokuserer på at udvikle elevernes evne til at formidle egne projekter med visuelle udtryk.

Tegning og grafik og kommunikationsdesign

Eleverne skal lære at planlægge og udføre en billedproces under anvendelse af praktiske erfaringer og teoretisk viden om formsproglige elementer som bevægelse og dybde i billeder, herunder især perspektivtegning i billedfremstillingen. Eleverne arbejdsproces starter med en skitse og fører til et afsluttet billedprojekt med fokus på fx:

- selvportrætter og den menneskelige krop
- rumskabende virkemidler og principper for perspektivisk afbildning (central- og to-punkts-perspektiv)
- grafik: koldnålsradering, dybtryk og skabelontryk (pochoirs/stencils)
- rumlige virkemidler lys og mørke samt kontrast

Maleri, collage og kommunikationsdesign

Eleverne skal lære at udtrykke sig selvstændigt og målrettet i en arbejdsproces og fokusere

på materialernes udtryksmuligheder. Eleverne fokuserer på billedskabende processer, som kan dække over fx pop-art og andre udvalgte kunsthistoriske epoker. Viden om farvelære uddybes, ligesom viden om, hvilke muligheder teknikker og materialer indeholder (fx akvarelmaleri, monokromt maleri og kvantitetskontrast, dvs. forskelle mellem farver og det udfyldte areal).

Skulptur, arkitektur og produktdesign

Eleverne skal lære at undersøge og arbejde med relationen mellem form og funktion inden for arkitektur og design, fx med

- hverdagsgenstande i en ny/absurd funktion
- hverdagsgenstande som kan indgå i hverdagskulturen
- kinetisk kunst

Digitale billeder og kommunikationsdesign

Eleverne skal lære at omsætte billedideer til konkrete projekter i multimodale opgavestillinger, fx i form af fotoromaner (hverdagen dokumenteres, unge menneskers billedkosmos dokumenteres). Eleverne skal lære at indsætte filmiske virkemidler (billedudsnit, perspektiv, kamerabevægelse, klippertype og lyd) til iscenesættelse af et budskab. Derudover kan der fx også arbejdes med forskellige genrer inden for animationsfilmen (flipbog, trickfilm, stop-motion m.m.).

Eleverne skal lære at udtrykke sig i forskellige former for digitale billeder, herunder animationer og video. Eleverne skal kunne anvende male- og billedbehandlingsprogrammer og få kendskab til arbejdet med klippe- og kopieringsværktøjer samt manipulering af størrelse og farve; i forbindelse med skrift arbejdes med layout. Eleverne skal lære at anvende digitalkamera og scanner til at producere skitser og færdige billedprodukter og tekst.

BILLEDANALYSE

Kompetenceområdet **billedanalyse** omfatter fire færdigheds- og vidensområder:

- **Billedgenrer** er centreret omkring elevernes kendskab til billedkategorier og billeders funktioner i forskellige kulturer.
- **Billedkomposition** fokuserer på elevernes viden om faglige begreber i et billedes opbygning.
- **Billedfunktion** tager sit udgangspunkt i, hvordan et billede kan ændre betydning i forhold til konteksten og dets potentiale.
- **Analyse** er centreret omkring elevernes viden om, at billedprodukter bygger på forskellige udtryksmåder og funktioner (multimodalitet).

Billedgenrer

Eleverne skal lære at hente inspiration i den visuelle kultur og billedkunst i (fag-)litteraturen, museer og udstillinger samt ressourcer på nettet og i medierne. Eleverne skal få kendskab til udvalgte eksempler på visuel kunst repræsenteret ved udvalgte kunstnere i den aktuelle og historiske globale billedkultur. Endvidere inddrages kunstnere og kunsthåndværkere, som havde eller har en tæt tilknytning til landsdelen Sydslesvig.

Billedkomposition

Eleverne lærer at inddrage bevægelse og dybde i egne billedproduktioner, herunder især perspektivtegning.

Eleverne lærer at eksperimentere med billedudtryk og benytter kombinationer af visuelle former i den billedskabende proces til at undersøge, eksperimentere med og anvende forskellige kulturers visuelle udtryk i billedarbejdet.

Billedfunktion

Eleverne uddyber arbejdet med udvalgte eksempler fra forskellige genrer og epoker. Ele-

verne skal lære at undersøge, analysere og sammenligne billeders visuelle koder og udsagn i fx massemedier: analyse af roller, klichéer og fortælle teknik, herunder fx pop-art. Eleverne skal lære at vælge og anvende forskellige billedformer i formidlingen af billedudsagn med henblik på billedets budskab. Eleverne skal fokusere på sammenhængen mellem billeders visuelle koder og udsagn for at kunne kommunikere betydninger, meninger og holdninger i målrettede visuelle udtryk.

Analyse

Eleverne lærer at iagttage, beskrive, fortolke og vurdere egne og andres billeder. Eleverne analyserer og reflekterer over forskellige fagområders brug af visuelle fremstillingsmåder samt mediernes brug af visuelle fremstillinger til belysning af forskellige forhold (fx kønsroller, racisme, demokrati).

Eleverne skal undersøge samtidskunstens funktion og potentiale i samfundet samt undersøge og reflektere over arkitekturens og designs betydning for bæredygtig udvikling.

BILLEDKOMMUNIKATION

Kompetenceområdet **billedkommunikation** omfatter ét færdigheds- og vidensområde:

- **Udstilling** er centreret omkring elevernes formidling af egne projekter med visuelle udtryk i forskellige formidlingsformer.

Udstilling

Eleverne skal lave udstillinger, der undersøger egne værkers og samtidskunstens funktion og potentiale i samfundet. Eleverne præsenterer egne visuelle projekter mundtligt, skriftligt og ved udstillinger i det offentlige rum. Eleverne

skal lære at udvikle visuelle og kommunikative kompetencer i forbindelse med planlægning af en egen udstilling, udvalg af egnede udstillingskoncepter (fx netkunst) og opleve opstillingen som en central del af iscenesættelsen.

SPROGLIG UDVIKLING

Sproglig udvikling er en central del af elevernes arbejde med billedkunst. Sproglig udvikling har fokus på fire dimensioner af det talte og det skrevne sprog: samtale, lytte, læse og skrive.

Ordkendskab

Faget billedkunst har sit specifikke sproglige register, som afhænger af genstandsområdet og fagets funktion, arbejdsformer, mundtlige og skriftlige formuleringer samt fagtekster og det fagspecifikke ordforråd.

Eleverne skal opnå kendskab til faglige begreber inden for billedkunst, som fx collage, fugleperspektiv og primærfarver. Dette kan bl.a. ske gennem samtale og konkrete opgavestillinger.

De tre centrale kompetenceområder *billedfremstilling*, *billedkommunikation* og *billedanalyse* tematiserer sprog og verbal kommunikation.

I *billedkommunikation* tematiseres brugen og forståelsen af billedsprog vha. billedkunstens terminologi. Billedkommunikation handler bl.a. om kommunikation af idéer og betydninger i visuelle udtryk, og hvordan forskellige billedformer gavner formidlingen. Uden sproglig tilgang kan der i billedfremstillingen ikke formidles viden om teknikker, metoder og materialer, videndeling omkring praktiske erfaringer og teoretisk viden om formsproglige elementer. Idet fokus ligger på samtalen om visuelle udtryk, skal eleverne sættes i stand til at omsætte det sanselige til sprog fra indtryk til udtryk og omvendt.

I kompetenceområdet *billedanalyse* er det centralt i undervisningen, at eleverne skal lære at deltage i en samtale om egne og andres billeder både med henblik på billeders indhold, opbygning og funktion.

For at udvikle elevernes sproglige kompetence kan der fx arbejdes med:

- ord- og billedkort (fx redskab og betegnelser)

- oplæsning og efterfølgende omsætning af det hørte i billedform (fx billeddiktat)
- billedbeskrivelse som gætteleg
- efterligning af situationer på billeder med rekvisitter for at fokusere på billedelementers indbyrdes forhold til hinanden (fx billedteater)

Teksters formål og struktur

Billedsproget er en sproglig udtryksform på lige fod med tale- og skriftsprog. Billeder understøtter og understøttes af tale og skriftsprog i det multimodale udtryk, som præger de tekster, eleverne præsenteres for i og uden for skolen. Kommunikation benytter sig af forskellige midler og kanaler – til dels samtidigt – og eleverne skal begynde at kunne se forskelle og ligheder imellem ord og billeders måde at kommunikere et budskab ud til modtagerne på. Ligeledes skal eleverne udvikle en forståelse for et bredt tekstbegreb.

Arbejdet med billedsprog og fagbegreber er en væsentlig bestanddel af fagets kompetenceområder, ligesom eleverne i stigende grad udvikler deres skriftlighed i relation til billedprocesserne.

Dette kan fx være gennem:

- tekster om egne billedprodukter i forbindelse med en udstilling (fx titel, tolkning, anmeldelser, invitation til fernisering)
- en billedbeskrivelse (»tøm billedet for ord«)
- beskrivelser af arbejdsprocesser i forbindelse med (multimedie-)dokumentation af projekter (fx logbog, webside med fotos, udkast og brainstorming), portfolio.

Der henvises derudover til de gældende MÅL FOR SPROG OG LÆSNING.

IT OG MEDIER

It og medier er en stor ressource for billedkunstundervisningen og anvendes metodisk i forbindelse med mange sider af faget.

Elevernes it- og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald.

Eleven som kritisk undersøger

Eleverne skal tilegne sig viden om fremstillings-teknikker og herigennem opnå færdigheder i at skelne mellem forskellige billedkategorier og -genrer. Dette gør sig gældende i forhold til analoge billeder og digitale billeder, som eleverne kan møde på internettet. I forbindelse med især de indledende og undersøgende faser i planlægningen af en billedproces kan eleverne anvende internettet til at indsamle og udvælge information.

Eleven som analyserende modtager

Gennem analyse af egne og andres visuelle udtryk kan eleverne tilegne sig viden om billedgenrer og virkemidler. Tilbagevendende analyse af egne billedproduktioner kan muliggøre en progression i elevens billedkommunikation. Analyse af andres billedproduktioner kan i denne proces bidrage til at se individuelle udviklingsmuligheder i de egne.

Eleven som målrettet og kreativ producent

I faget billedkunst skal eleverne fremstille digitale billeder som en del af kompetenceområdet *bil-*

ledfremstilling, og de skal arbejde med at skabe en udstilling i et digitalt miljø som en del af kompetenceområdet *billedkommunikation*. Eleverne skal, i det omfang skolens ressourcer tillader det, benytte digitalt udstyr (fx bærbar, digitalt spejlflekskamera, smartphone) til produktionen. Materialet herfra indgår alene eller sammen med andre digitale billeder i den færdige produktion.

Eleven som ansvarlig deltager

Under produktionen kan eleverne samarbejde ved brug af egnede kollaborative værktøjer (fx Office 365). I forbindelse med offentliggørelsen eller udstillingen kan eleverne udgive deres billedproduktioner på sociale medier, hvor kommentarfunktioner, chatkanaler og vurderings-tilkendegivelser kan skabe kommunikation og videreudvikling af det færdige produkt. Det er centralt, at eleverne arbejder med sociale medier på baggrund af almenlydige etiske retningslinjer, inden for rammerne af gældende ophavsret og med henblik på reglerne om håndtering af personfølsomme data i henhold til gældende persondataforordning.

INNOVATION OG ENTREPRENØRSKAB

Vores kultur er en billedkultur. Vi kommunikerer ved hjælp af og igennem billeder, vi har en fælles hukommelse i form af billeder. Innovation og entreprenørskab er en forudsætning for at kunne gennemføre en billedproduktion i alle dens faser. Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: Handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

Undervisningen i billedkunst har fokus på elevernes arbejde med at tænke kreativt og handle innovativt på baggrund af egne ideer. Billedkunst er bygget op omkring en række fremstillingsforløb med et klart fokus på procesforløb, hvor en idé bliver realiseret fra tanke til virkelighed. Eleverne skal arbejde med at udvikle mange ideer, som løbende skal prioriteres og realiseres.

Gennem det kontinuerlige arbejde med visuelle udtryk opnår eleverne tillid til egne såvel verbale som visuelle kommunikationsevner. Dette kan eksempelvis være i arbejdet med mindre projekter henvendt til andre mennesker i og uden for skolen. Ved eksempelvis at udstille egne billeder uden for skolen arbejder eleverne med en betydende niveau for forståelse.

Arbejde med visuelle udtryk giver mange muligheder for at involvere skolen, forældre og lokalmiljøet. Eleverne skal opnå visuelle handlingskompetencer ved at opleve, hvorledes deres billedarbejde gennem planlægning, udførelse og

evaluering kan komme andre mennesker til nytte. Ved at henvende sig til andre mennesker med deres billedarbejde får eleverne udfordringer, som fremmer deres evner til at finde kreative problemløsninger.

En af udfordringerne er at sætte sig ind i modtagerens behov, hvad enten der er tale om en udsmykning eller fremstilling af visuel skiltning. Dette kræver ofte, at eleverne skal forstå forskellige kulturelle sædvaner og holdninger. I arbejdet med billedkommunikation kan eleverne opdage og udvikle deres omverdensforståelse ved bl.a. at vurdere egne visuelle udtryks bæredygtighed og relevans.

De innovative og entreprenante kompetencer kan kun udvikles, når eleverne har indflydelse på og medansvar for processerne. Hvis underviseren på forhånd fastlægger forløbet i en grad, så eleverne kun skal producere indhold, falder det innovative og entreprenante aspekt væk.

SENDT TIL HØRING

KULTURFORSTÅELSE

UNDER UDARBEJDELSE

FAGTEAMETS OVERORDNEDE PLAN

I fagteamets overordnede plan fastholdes de aftaler, som skolens fagteam indgår for faget billedkunst på deres skole for de enkelte årgange. Planen evalueres og revideres årligt. På baggrund af fagteamets overordnede plan og fagets læreplan udarbejder den enkelte lærer sin årsplan.

AFTALER	
Undervisning	Fordeling af bestemte temaer og/eller undervisningsenheder Opbygning af kompetencer Konkrete fagspecifikke metoder Projekter Inddragelse af eksterne undervisningstilbud og ekskursioner
Differentiering	Former for differentiering Tiltag i forhold til elever med særlige behov eller begavelse
Sproglig udvikling, herunder fagsprog	Teksttyper, læsestrategier og notatteknikker
It og medier	Fagets bidrag til udvikling af elevernes it- og mediekompetencer
Innovation og entreprenørskab	Fagets bidrag til udvikling af elevernes innovative og entreprenante kompetencer
Kulturforståelse	Fagets bidrag til udvikling af elevernes kulturforståelse
Hjælpemidler og materialer	Fagafhængigt: lærebøger, opslagsværker, (elektroniske) ordbøger, lommeregner, formelsamlinger osv.
Bedømmelse	Principper for bedømmelse og udformning af dokumentation

EVALUERING

Elevens læring og trivsel følges ad, og de supplerer hinanden. En tydelig feedback- og evalueringsskiltur giver eleven oplevelsen af selv at være en central aktør i evalueringen af egen faglig og social udvikling og trivsel. Derudover kan elevens systematiske medinddragelse være med til at udvikle skolen generelt og læringsmiljøet specielt samtidig med, at den er en vigtig tilbage-melding til læreren og fagteamet. I Skoleforeningens inklusionspolitik står:

Det er centralt for et barns trivsel, udvikling og livschancer at opleve sig som en værdifuld deltager i sociale og faglige fællesskaber. Det gavner alle børn i fællesskabet, når læringen tilrettelægges på en måde, der tilgodeser mange forskellige behov og skaber deltagelsesmuligheder for alle.¹

For at støtte op om den faglige og sociale udvikling gennemføres der på skolerne trivselsundersøgelser af undervisnings- og læringsmiljøet. Trivselsundersøgelserne inddrages i evalueringssamtaler og skal resultere i handleplaner for skolen og de elever, der ikke trives.² Udover at give bedre trivsel er dette med til at støtte eleven i hans eller hendes faglige udvikling og giver eleven en mere aktiv rolle i sin egen læreproces.

For at eleven kan få det fulde udbytte af undervisningen, er det vigtigt, at de intentioner, lærerne har med undervisningen, synliggøres for eleven.³ Sammenhængen mellem undervisningen og elevernes læring skal altså være tydelig og gennemskuelig. Det forudsætter, at undervisningen er baseret på klare mål og kriterier, hvor evaluering spiller en central rolle.

Den faglige evaluering forstås som systematisk dokumentation og faglig bedømmelse af den enkelte elevs udvikling og standpunkt. Evalueringen omfatter alle fagets kompetenceområder og skal forholde sig til både arbejds- og læreproces

samt resultater. Evalueringen er således en del af en løbende dialog mellem elev, forældre og lærer og indeholder elementer af feedback, rådgivning, vejledning og støtte, der åbner for nye perspektiver. Evalueringen skal løbende understøtte elevens tiltro til egne evner og en erkendelse af, at al læring er en proces, hvor det at kunne acceptere usikkerhed og turde fejle er en vigtig del af læringsprocessen. Som sådan er evalueringen også en del af elevens dannelsesproces.

Summativ og formativ evaluering af det faglige

Evalueringen er både en summativ (afsluttende) og en formativ (løbende) evaluering, der støtter elevernes udbytte af undervisningen og lærerens planlægning. For læreren tjener evalueringen det formål at være på forkant med elevernes udbytte og på et tidligt tidspunkt at kunne justere og eventuelt revidere læringsmål og metoder samt fastlægge nye mål for undervisningen. Evalueringen er således en del af et systematisk arbejde, der indbefatter planlægning, tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen, ligesom lærerens evaluering er udgangspunktet for undervisningsdifferentiering. Jo mere læreren ved om, hvad eleven kan og ved, og om hvordan eleven lærer og motiveres, jo bedre kan undervisningen tilrettelægges derefter. Den løbende feedback og evaluering er for eleven en hjælp til selvevaluering og støtte for den videre læreproces og har således afgørende betydning for elevens læringsresultater.

Fælles Evaluering

Eleverne deltager på nogle årgange i Skoleforeningens obligatoriske Fælles Evaluering og de dertil hørende frivillige prøver som et led i at afdække en række af elevernes basiskompetencer. Fælles Evalueringens pædagogiske prøver er ikke direkte en evaluering af et undervisningsforløb, hvorfor de ikke kan anvendes som prøver og prøvelignende bidrag eller indgå i standpunktsbedømmelsen af eleven. Der gives således heller ikke karakterer for prøver i forbindelse med Fælles Evaluering. Der arbejdes formativt (fremadrettet) med resultaterne i dialog med elever

1 Skoleforeningens inklusionspolitik fra 2016 se: <http://www.skoleforeningen.org/indsatsomraa-der/inklusion>

2 Dansk Center for Undervisningsmiljø: Dansk Center for Undervisningsmiljø se: <http://dcum.dk/>

3 John Hattie, Visible Learning (2009)

og forældre samt på teammøder/klassekonferencer/i fagteams.

Evalueringsformer

Den evaluerende, didaktiske refleksion er en refleksion over, hvor godt undervisningsforløbet understøttede elevernes opnåelse af det ønskede læringsudbytte. Arbejdet med læringsmål sikrer et godt grundlag for lærerens evaluering af

elevens læringsudbytte. Den løbende evaluering undervejs i forløbet følges op af en evaluering af læringsudbyttet ved undervisningsforløbets afslutning. Her skal læreren både evaluere, om eleverne har nået målet, men det kan også være nyttigt at få elevernes feedback på undervisningen. Evaluering kan derfor foretages på fire niveauer:⁴

Elevernes læringsudbytte – selvevaluering	Elevernes læringsudbytte – lærerens vurdering – feedback
Lærerens undervisning – selvevaluering	Lærerens undervisning – elevernes vurdering – feedback

Der er forskellige måder, man kan evaluere elevernes læring og undervisningen på. Det kan fx være gennem analyse af elevens proces og produkter, observationer af elevernes læringsudbytte og egen undervisningspraksis samt gennem dialog som evaluering af undervisning og mål mellem både lærer-elev, lærer-elev-forældre og lærer-lærer.

I forbindelse med evaluering er arbejdet med tegn på læring et vigtigt hjælpemiddel i forhold til den løbende evaluering.

Bedømmelse

I bedømmelsen skelnes der mellem to bedømmelsesområder: *undervisningsbidrag*⁵ og *prøver og prøvelignende bidrag*,⁶ der begge skal dokumenteres.

Undervisningsbidrag omfatter alle elevens præstationer i den daglige undervisning eller undervisningskontekst, det vil sige alle mundtlige, skriftlige og praktiske præstationer, hvad enten der er tale om selvstændigt arbejde, par- eller gruppearbejde. Der kan gennemføres tests på højst 20 min. inden for udvalgte færdigheds- og vidensmål.

Prøver og prøvelignende bidrag skal tilgodeses fagets kompetenceområder og kan være skriftlige, mundtlige og praktiske, således fx også en portfolio. Bedømmelsen skal basere sig på tydelige vurderingskriterier, som er kendt af eleverne på forhånd. Bedømmelsen må ikke kun indeholde en vurdering (summativ evaluering), men skal også være en fremadrettet læringshjælp til eleven (formativ evaluering). Læreren skal målrette og differentiere sin feedback under hensyn til elevens forudsætninger og potentialer.

De evalueringsformer, der anvendes i løbet af skoleåret, skal give eleven mulighed for at vise de erhvervede kompetencer i gentagne og skiftende sammenhænge.

Standpunktsbedømmelse

Evalueringen er grundlag for standpunktsbedømmelsen, der er en juridisk handling og derfor underlagt regler, der skal følges.

Ved en samlet bedømmelse af elevens præstationer skelnes der mellem præstationerne i de såkaldte undervisningsbidrag og præstationerne i prøver og prøvelignende bidrag.

Standpunktsbedømmelsen skal afspejle elevens faglige niveau baseret på kompetencemålene i læreplanen og er resultatet af både en faglig og en pædagogisk vurdering.

4 Læringsmål – Inspiration til arbejdet med læringsmål i undervisningen, Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling (2016)

5 *Unterrichtsbeiträge*

6 *Leistungsnachweise*

Undervisningsbidragene – altså den daglige undervisning – skal vægtes højest. Det skal sikres, at bedømmelsen baserer sig på forskellige former for undervisningsbidrag.

Elevens arbejdsindsats eller adfærd kan som udgangspunkt ikke indgå i grundlaget for standpunktsbedømmelsen. Sådanne faktorer kan alene inddrages, hvis de påvirker elevens faglige niveau, eller hvis faget på det pågældende trin indeholder mål, der omfatter disse forhold.

OBLIGATORISK EVALUERING: PRØVER OG PRØVELIGNENDE BIDRAG

Fællesskole 5.-10. klasse

Ud over evaluering og dokumentation af elevens faglige præstationer på baggrund af undervisningsbidragene, er der følgende krav om antal prøver og prøvelignende bidrag:

	5. klasse	6. klasse	7. klasse	8. klasse	9. klasse	10. klasse
Tysk	4	4	4	4	4	4
Matematik	4	4	4	4	4	4
Dansk	4	4	4	4	4	4
Engelsk	-	2	4	4	4	4
Natur/teknologi	2	2				
Geografi			2	2	2	2
Fysik og kemi			2	2	2	2
Biologi			2	2	2	2

Se antal fælles evalueringer på www.evaluering.de

Antallet af prøver og prøvelignende bidrag skal fordeles ligeligt på de to halvår.

I fagene historie, religion, samfundsfag, idræt, musik, billedkunst og madkundskab er der ingen prøver og prøvelignende bidrag. Her evalueres og dokumenteres elevens faglige præstationer på baggrund af undervisningsbidrag.

KILDER

Vedtægter for Dansk Skoleforening for Sydslesvig e.V., Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2011:

<http://www.skoleforeningen.org/media/46171/Skoleforeningens-vedtaegter.pdf>

Forenklede Fælles Mål, Undervisningsministeriet, 2014-2018:

<http://www.emu.dk/omraade/gsk-laerer>

Mål for Sprog og Læsning for dagtilbud, grund- og fælleskolen, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2016:

<http://www.skoleforeningen.org/media/2871934/maalene-for-sprog-og-laesning.pdf>

Skoleforeningens inklusionspolitik, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, 2016:

<http://www.skoleforeningen.org/foreningen/vedtaegter-og-politikker/inklusionspolitik>

Zeugnisverordnung (ZVO), Ministerium für Bildung und Frauen des Landes Schleswig-Holstein, 2008:

<http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/?quelle=jlink&query=ZeugnV+SH&psml=bsshoprod.psml&max=true&aiz=true>

Landesverordnung über Gemeinschaftsschulen (GemVO), Ministerium für Bildung und Wissenschaft

des Landes Schleswig-Holstein, 2014: <http://www.gesetze-rechtsprechung.sh.juris.de/jportal/?quelle=jlink&query=GemSchulV+SH&psml=bsshoprod.psml&max=true&aiz=true>

Fachanforderungen, Ministerium für Schule und Berufsbildung des Landes Schleswig-Holstein, 2014-2016:

<http://lehrplan.lernnetz.de>

Leitfäden zu den Fachanforderungen, Ministerium für Schule und Berufsbildung des Landes Schleswig-Holstein,

2014-2016: <http://lehrplan.lernnetz.de>

BILAG

Pejlemærker for god undervisning

Dygtige undervisere er den enkeltstående faktor, der har størst indflydelse på elevernes udbytte af undervisningen. Debatten handler dog ofte om meget andet end selve kerneopgaven – undervisningen.

Der bør bruges flere kræfter på skolernes og uddannelsesinstitutionernes kerneopgave og på at udvikle undervisningen – både i hverdagens skolepraksis og i den større nationale debat om undervisningsområdet. Danske Underviserorganisationers Samråd og Undervisningsministeriet har derfor i fællesskab udarbejdet 12 pejlemærker for, hvad der kendetegner god undervisning. Pejlemærkerne udgør ikke en facitliste, men er et oplæg til en lokal og national faglig debat om, hvad god undervisning er og hvordan god undervisning skabes.

Formål og værdier

1. God undervisning fremmer elevernes faglige, sociale og personlige udvikling og dannelse og lever op til uddannelsernes mål, formål og værdier.

Rammer og forudsætninger for god undervisning

2. God undervisning bygger på lærerens engagement, motivation og professionelle ansvar og dømmekraft.
3. God undervisning udføres og udvikles af fagligt og pædagogisk kompetente og opdaterede lærere.
4. God undervisning sker inden for tidsmæssige, fysiske og organisatoriske rammer, der skaber rum til faglig dialog, udvikling, planlægning, opfølgning og feedback.
5. God undervisning udvikles fagligt og pædagogisk i et miljø præget af tillid, åbenhed og samarbejde.

God undervisning – i samspillet mellem lærer og elever

6. God undervisning har faglig ambition, en tydelig retning og struktur.
7. God undervisning bygger på høje forventninger til alle elever og fremmer elevernes progression.
8. God undervisning fremmer og praktiserer demokratiske principper.
9. God undervisning bygger videre på og udvider elevernes erfaringsverden.
10. God undervisning sker i et trygt læringsmiljø med rum til at stille spørgsmål, reflektere og begå fejl.
11. God undervisning bygger på gensidig respekt mellem lærere og elever.
12. God undervisning er varieret og sætter elevgruppens mangfoldige kompetencer i spil.

CENTER FOR PÆDAGOGIKS LÆREPLANSGRUPPER

Fag	Konsulent/tovholder	Sparringspartnere	Skole
Dansk	Tina Joost	Anne Karin Sjøstrøm Bente Knutzen-Koch Laura Lund Clausen	Bøl-Strukstrup Danske Skole Bredsted Danske Skole A. P. Møller Skolen
Tysk	Henry Bohm	Tina Rother Jessica Petersen Andrea Tutlewski	Gustav Johannsen-Skolen Jaruplund Danske Skole Gustav Johannsen-Skolen
Engelsk	Team Engelsk	Lis Bewernick Else Brink Nielsen Lis Blumenau	Skovlund-Valsbøl Danske Skole Cornelius Hansen-Skolen Husum Danske Skole
Matematik	Markus Hausen	Sandra Döhrwaldt Stefanie Bernsee Reimo Hinske	Cornelius Hansen-Skolen Jes Kruse-Skolen Jes Kruse-Skolen
Natur/teknologi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Kirsten Weiss Sybilla Nitsch Jörg Liedtke	Jaruplund Danske Skole Hans Helgesen-Skolen Læk Danske Skole
Biologi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Daniel Frost Larsen Frauke Pløen, senere Inga Rühmann	Husum Danske Skole A. P. Møller Skolen A. P. Møller Skolen
Geografi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Markus Lorenzen Rasmus Raun Mette Lorenzen	A. P. Møller Skolen Cornelius Hansen-Skolen Jens Jessen-Skolen
Fysik og kemi	Kirsten la Cour, senere Rasmus Raun	Peter Aggerholm Tim Steffensen Iben Hougaard Grethe Andersen	Gustav Johannsen-Skolen Gustav Johannsen-Skolen A. P. Møller Skolen Duborg-Skolen
Religion	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Mette Jessen Jenny Heim (2016/17)	Store Vi Danske Skole Læk Danske Skole
Historie	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Verena Gülck Leif Mikkelsen	Gustav Johannsen-Skolen Duborg-Skolen
Samfundsfag	Kirsten la Cour, senere Christian Schlömer	Philipp Becker Leif Mikkelsen	Jes Kruse-Skolen Duborg-Skolen
Idræt	DSIS	Monica Eichhorn Bettina Andresen Susanne Terkelsen	Gustav Johannsen-Skolen Lyksborg Danske Skole Bøl-Strukstrup Danske Skole
Madkundskab	Charlotte Havn		Gustav Johannsen-Skolen
Musik	Ture Pejtersen	Jutta Öhler	A. P. Møller Skolen
Billedkunst	Dirk Jäger	Vibeke Lund	Jens Jessen-Skolen

Center for Pædagogiks Team Læreplan består af Skoleforeningens pædagogiske konsulenter og Katrine Hoop. Team Læreplan ledes af Mette Tode og Eberhard von Oettingen. Redaktionel support af Alexander Rambow.